

1. 3 2 1 0 1 2 3 4 5 *Самая*
 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1

ԵԿԵՂԵՑԻ ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

ՅԱԽԼՑԻԱ.

ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ ՎԱՐԴԱՆԱՆՅ
ՅՈՒԼՅԵԱ.

Յարդյապատիւ Խմբագիր Մասեայ Աղանոյ,

Ձեր պատուական լրագիր ՄԱՍԵԱՅ ԱՂԱՆԻՆ իրեն թելերը բացած՝ Հայաստանի չորս կողմերը կձռչի, կերթայ, կիջնի իրեն հայրենեաց տխուր աւերակներուն վերայ, եւ նոցա անցեալ փառքը միտք բերելով, ներկայ վիճակը մտածելով եւ ապագայ կեանքը լաւագոյն պատրաստելու խորհրդածութիւններն ընելով՝ նորէն կբարձրանայ, կելնէ աշխարհիս այս եւ այն կողմերը կերթայ կմտնէ՝ թէ՛ իւր համազգեաց բնիկ քաղաքները, եւ թէ՛ այլ եւ այլ տեղեր ցրուած որդւոցը աշխարհքները (որ երբեմն նոցա անծանօթ), եւ մէկ ձեռքը ջախալոյս կանթեղ մը, եւ միւս ձեռքը սիրայորդոր քնար մը առած՝ կհրաւիրէ իւր համազգիքը դէպ իլուսաւորութիւն եւ իճշմարիտ հայրենասիրութիւն, որոնք ազգի մը բարօրութեան աղբիւրներն են եւ անոր կենդանութեան հոգին:

Պատուական Խմբագիր, դիտելու արժանի բան է նաեւ այս անգամ Ախլցխայու քաղաքիս թէպէտ փոքրիկ՝ բայց իրեն ծոցին մէջ ամփոփած այն մեծագործ եւ աստուածաճանօց գործառնութիւնը, այսինքն նորոգ կառուցանելի Սուրբ Նշան անուանեալ տեղւոյն յանուն ՍՐԲՈՅ ՎԱՐԴԱՆԱՆՅ ԶՈՐԱՎԱՐԱՅ եկեղեցւոյ շինութիւնը, որ սկզբնաւորեցաւ ի 5 մարտի սոյն 1862 ամի, արդեամբք եւ ծախիւք ազգասէր եւ բարեպաշտ աստիճանաւոր իշխանին Մահտեսի Վարդանայ Վարդանեանց, ի խնդրոյ Առաջնորդական Փոխանորդի քաղաքիս Տեառն Գրիգորի Վարդապետի Սագինեան, հետեւեալ գովելի պատճառներուն համար:

Քաղաքիս բարեպաշտ եւ ջերմեռանդ Կարնեցի Հայոց գաղթական ժողովուրդը, որ իմանկութենէ մեծահաց սեղանի մը վրայ մեծցած տղու պէս սովրած էր իրեն ջերմեռանդութիւնը նուիրել այս եւ այն սուրբ տեղերուն մէջ, որ միայն անոնք կհամարէր իրեն ճշմարիտ փառքն ու սեպհական պարծանքը, եւ ասոր համար էր որ բոլորովին մոռցաւ իւր անձնական փառքը, կորսնցուց զգալի հեշտութիւններն ու այս տեղ գաղթեց. բայց ափսոս որ անոնց հետ կորսնցուց նաեւ իւր հոգեւոր հարստութիւններէն մէկ քանին, այսինքն այն տեղի հոյակապ վանքերը եւ հրաշակաւոր սուրբ տաճարները, եւ փոխանակ նոցա այս տեղ ունեցաւ մի միայն Ս. Նշան անուանեալ տեղին, որ քաղաքիս հարաւային կողմը բարձր քարաժայռի մը վրայ կեցած՝ կարծես թէ այն օրէն գաղթականացս վրայ իւր թելերը բացած կպաշտպանէր զմեզ, եւ մեր յոյսն ու մխիթարութիւնը նա էր միայն. վասն որոյ եւ կիւրակէ օրերը շատ անգամ բարեպաշտ ժողովրդոց շատերը խումբ խումբ կերթային ու այն տեղ կը ժողվելտէին արք եւ կանայք, ու իրենց ջերմեռանդութիւնը կնուիրէին:

Ձայս տեսանելով Սրբազան Առաջնորդը, կա-

մեցաւ այն աւերակ տեղին վրայ տաճար մը կառուցանել, — ժողովրդոց փափաքը լցուցանելու համար, — ինչպէս աւանդութեամբ ալ կրսեն թէ ատենով այս տեղ եկեղեցի կայ եղեր: Բաց յայտմանէ այն տեղւոյն շրջակայքը Մարտայ անուանեալ տեղւոյն մէջ կան երեք հարիւր տնուորի չափ Հայոց ժողովուրդ, որոց մեծ մասին աղքատ լինելուն համար՝ շատ անգամ նիւթական պիտոյից պակասութեան պատճառաւ կզրկուէին սուրբ եկեղեցւոյ ժամերգութենէն, մանաւանդ ձմեռուան օրերը, որ մեծ դժուարութիւն կլինէր ամենուն ալ՝ այն տեղէն ելնել ու եկեղեցի գալը:

Գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ այս է որ յիշեալ ազգասէր իշխանը, շատ ժամանակէ ի վեր կարգեալ է քաղաքիս Հոգեւորական ազգային ուսումնարանին հոգաբարձուաց ընկերութեան անդամ, եւ անոր ծանրութիւնները սիրով կատարելով՝ իւր անշահասէր հոգւովը խնամ կտանի այն տեղի աղքատ տղայոց, եւ նոցա պակասութիւնները կհոգայ լիապարգեւ առատածեռութեամբ. այս եւս բաւական չհամարելով, դարձեալ Սրբազան Առաջնորդին խորհրդովը Սրբոյ էջմիածնի Սիւնիդոսէն այն բարեհաճութիւնը առին որ նորակաւոյց եկեղեցւոյս եկամուտը ուսումնարանին տրուի, եւ աղքատ տղայոց պակասութիւնները անով հոգացուի:

Եւ այս գովելի դիտմամբ երբոր սկզբնաւորեց եկեղեցւոյն հիմնարկութիւնն ընել, եւ դեռ եւս մէկ երկու օրուան աշխատութիւն չէր եղած, բարեպաշտ ժողովուրդը Հայոց ազգովիմը խնդրեցին բարեսէր իշխանէն որ գետին փորող վարպետներուն հետ իրենք ալ աշխատին. եւ երբ նորա բարեհաճութիւնը առին, մեծ ուրախութեամբ եւ ջերմեռանդութեամբ լցուած՝ պատրաստեցան շարունակել հիմնափորութիւնը այս եղանակաւ: Մարտի 1-էն սկսեալ մինչեւ 29 ամէն լուր օրեր արհեստաւորներէն մի մի կամ երկու երկու արուեստակից ձեռագէտք՝ ամէնքը մէկտեղ իրենց գործաւոր աշակերտներովը առտուանց կանուխ կելնէին, որը մուրճ, որը թիակ, որը փայտաւառած՝ իրենց հարկաւոր պիտոյքները պատրաստ՝ կուգային իրենց արուեստապետին խանութին առջեւը կհաւաքուէին, ուսկից իրենց համարուեստական դրօշակը բացուելուն պէս՝ թմբուկներով, փողիւրներով եւ զանազան երգերով, ոմանք ալ ըստ սովորութեան հին Իսրայէլացւոց՝ դրօշակին առջեւը պարելով՝ փառաւոր հանդէս մը կազմած՝ դէպի առաջադրեալ տեղին կերթային. ուր հասնելուն պէս՝ Սրբազան Առաջնորդը կուգար Վարդանեան իշխանաւորին հետ, եւ անոնց այն օրուան ընելու գործը կառաջարկուէր, հանդերձ այսու օրհնութեամբ. «Զգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա իմեզ, Տէր, եւ զգործս ձեռաց մերոց յաջողեա մեզ»:

Բայց ո՞րքան զարմանալի էր ասոնց անխոնջ եւ ջերմեռանդ աշխատութիւնը, որ այն սեպագեալ քարաժայռին երեսը կաւի պէս փշրելով, քիչ օրուան մէջ քառակուսի քսան սաժեն (ձողաչափ) տեղ այն տեղին մակերեւոյթը վար իջուցին, կոխեցին: Եւ յիշուի, ասոնց աշխատութեանն ու ջերմեռանդութեանը վրայ նայող Յըշմարիտ հայրենասիրի մը սիրտը չէր կրնար առանց այս զգացմանը մնալ թէ «Հաւատք փոփոխեն զլերինս», եւ չլըցուէր աչքերը արցունքով, քանի որ վառողով եղած ակնախառնութիւնները որոտընդոստ շանթերու պէս կարծակուէին ու ահագին հրաձգութենէն ետեւ լեռան լորձունքներուն պէս քարերուն կտորտանքը ասդիս անդին կծափեցին, բայց եւ անվնաս: Եւ զկնի, հասարակութիւնը մեղուաց խուռն բազմութեանը պէս վրայ թափելով՝ ինչպէս զարմանալի հնարքով ու մեքենաներով կշարժէին այն ահագին վէմերը. ոմանք ծօծանակներով, ուրիշները ողն տալով, միւսները թիկն իգետին՝ ոտքն իքարը, այլք երկաթեայ գործիքներով կտանէին ու լեռան վրայէն դարովար կգլորէին: Եւ ոչ միայն սոքա, այլ եւ հին քաղաքի Վրացիք եւ լատինահայ ժողովուրդք:

Ջարմանալի էր նաեւ սոցա ցորեկուան հացկերոյթը, եւ յերեկոյին դարձը. ուր Սրբազան Առաջնորդը կերթար, եւ այն առատածեռն գաւառապետին պէս ո՞ր եւ իցէ ժամէն եկող աշխատողաց ամենուն ալ հաւասար վարձ կուտար՝ իւր եւ ազգասէր իշխանին լիաբերան շնորհակալութիւնը մատուցանելով հանդերձ Պահպանչաւ, զամէնքը գոհ կրնէր եւ ուրախութեամբ տուն կդարձունէր:

Իսկ յերեկոյանալ առուրն՝ կանանց բազմութիւնն թողլով իրենց զարդ ու պահուստները, կրփութային այն տեղը, եւ մանրակոտոր քարերուն կոյտը իրենց գոգովը կրելով պարսպէն վար կը թափէին:

Հիմնափորութեան գործողութիւնը լմննալէն ետքը, մայիսի 2-ին կատարեցաւ օրհնութիւնն գծագրութեան չափու հիման եկեղեցւոյս, ըստ կանոնի Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, եւ ետքը՝ մայիսի 6-ին կիւրակէ օրը՝ ժամերգութեան ատենը, արդէն Սրբազան Առաջնորդը գեղեցիկ ու սրտառուչ ճառով մը ամենուն սիրտը ազգասիրական եռանդով վառեց ու բորբոքեց՝ այնպիսի գովելի գործոց վրայ բարի նախանձով. ուստի եւ օրհնեց բարերար հիմնադիրը եւ անոր ազգայինքը, եւ յայտնեց ամենուն որ ժամերգութենէն ետքը երբոր զանգակները զարնուի՝ զան եկեղեցին, որ նորոգ կառուցանելի եկեղեցւոյս հիմնարկութեան օծման հանդէսը կատարուելու է, հոն երթան:

Պատարագէն ետքը, երբոր սուրբ Փրկիչ եկեղեցւոյն զանգակները սկսան զարնուիլ, բոլոր ժողովրդականք եւ եկեղեցական պաշտօնեայք հոն հաւաքուեցան. ուսկից Սրբազան Առաջնորդը զգեստաւորուած՝ հանդերձ քահանայիւր եւ դըպ-

րօք եւ ամենայն ուխտիւ եկեղեցւոյ եւ սուրբ մեռոնիւ, եւնա մեծաւ հանդիսիւ, շարականներ երգելով եւ խնկարկուծեամբ, Թափօրապէս քալեցին ու եկան նորակառոյց եկեղեցւոյն տեղը: Շոն 16 քար օրհնեցին ըստ կանոնի Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, նախ ջրով, եւ ապա գինեաւ լուանալով, եւ տուին 16 ժառանգաւորաց ձեռք, որոնք եկան եկեղեցւոյ հիման համար փորուած փոսին մէջ իրենց համար սահմանեալ տեղերը կեցան, եւ պատշաճական օրհնութիւններէն ետեւ Սրբազան Առաջնորդը մի առ մի օծեց սուրբ մեռոնով այն քարերուն ամէն մէկը՝ մէկ մէկ սուրբ առաքելոց եւ աւետարանչաց անունով, եւ իւրաքանչիւրը մէկ մէկ մաքուր պատառի մէջ պատելով համբուրեց, ու Թաղեց անոնց համար նշանակուած տեղերը. որմնադիր գործաւորներն ալ մէկէն իմէկ անոնց վերայ քիչ մը բանեցան՝ տեղերն ամրացուցին:

Յետ այնորիկ դարձեալ Սրբազան Առաջնորդը գնաց եկեղեցի՝ իրեն միաբանութիւնովը մէկ տեղ, ու իրենց զգեստները Թափելէն յետոյ՝ նորէն եկաւ նոր եկեղեցւոյ շէնքին քով պատարաստուած հացկերութի սեղանը, ուր բարերար հիմնադիրը բաց ի աղքատաց կերակուրներէն եւ ըմպելիքներէն՝ պատրաստել տուած էր երեք վրանի տակ երեք մեծահաց սեղան. Թող ասդիս անդին դալար խոտին վերայ քաղաքիս հասարակութեան համար ձգուած փողոցները, ուր հրաւիրուած էին բաց ի Հայոց գաղթականաց՝ նաեւ հին քաղաքացի լատինահայոց եւ Վրաց մեծամեծներէն. ընդ որս բերդապահ զնուականները, զինուորական եւ քաղաքական աստիճանաւորք, եւ քանի մի հոգեւորականք Ռուսաց եւ Վրաց:

Սեղանին վրայ համառօտ կերպով մը Առաջնորդը հասկըցուց այն տեղի բազմականաց բարերար հիմնադրին դիտաւորութիւնը, եւ իդիմաց նորին եւ ժողովրդականաց Հայոց յիշեց շնորհակալութիւն առ քահանայն Ռուսաց Վեհափառ Կայսեր գեթասիրութեանը համար. եւ այսու քըրիստոնէապայել բարեգործութեամբ վերջացաւ այն օրուան ամուռնալի հանդէսը:

Ահա ընդ գրոյս ձամբեցի նաեւ սոյն եկեղեցւոյ տեսարանագիծը, որոյ շէնքին երկայնութիւնը քսան երկու կանգուն է ըստ Ռուսաց, եւ լայնութիւնն տասներկինգ, եւ ինքը չորս սեան վրայ կեցած է երկու հոյակապ գմբէթով, որուն վրայ նայողին սիրտը՝ արդարեւ արդէն կզգայ բարերար հիմնադրին ջերմեռանդութիւնը եւ կտեսնէ անոր բարեպաշտութեան ճշգրիտ հոգին: Վասն որոյ Ջեր Գործակալութենէն կխնդրեմ որ չխնայէք այս գրուածքս մամուլի տակ առնելու, եւ Ջեր ազգասէր բաժանորդաց հաղորդելու, որով կպարտաւորէք զմեզ վերստին հաղորդել Ձեզ սորա լրութենէն ետքը եղած օծման հանդիսի նկարագրութիւնը եւ ասոր նման լուրեր:

յՑ յունիսի 1862 ամի,

յԱԽԻՑԻԱ.

Մեամ քարեպոսկով վասն Ձեր

ՅԱՐԹԻՓԻՆ ԱՂԱՒԻՐԵԱՅՑ.